

4. *Istoriya rozvytku oporu materialiv i teorii pruzhnosti.* URL: <http://um.co.ua/4/4-16/4-160381.html>.
5. Кузнецова Н. В. *История архитектуры. Основные этапы истории мировой архитектуры.* Тамбов: ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2013. 96 с.
6. Лопатто А. Э. *Артур Фернандович Лолейт: К истории отечественного железобетона.* Москва: Стройиздат, 1969. 104 с.
7. Маклакова, Т.Г. *Архитектура двадцатого века.* Москва: АСВ, 2000. 200 с.
8. Пиранези Джованни Баттиста URL: http://architan.ru/stati/znamenitye_arhitektory/piranezi_dzhovanni_battista/.
9. Повсякденне життя. Урбанізація URL: <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/3489>.
10. Рейно Л. *Трактат про архітектуру.* 1850.
11. Уилкинсон Ф. *Архитектура. 50 идей, о которых нужно знать.* / пер. с англ. Мартыновой. М: Фантом Пресс, 2014. 208с
12. Фремптон К. *Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития.* Москва: Стройиздат, 1990. С. 34.
13. Шаравара, О. Промислова революція як чинник розвитку суспільства. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, 2018. (16). С. 154-156. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i.644>
4. *Istorija rozvytku oporu materialiv i teorii pruzhnosti.* URL: <http://um.co.ua/4/4-16/4-160381.html>.
5. Kuznecova N. V. *Ystoryja archytekturny. Osnovnye etapy ystoryy myrovoj archytekturny.* Tambov: FHBOU VPO «THTU», 2013. 96 p.
6. Lopatto A. F. *Z istorii vitčyznjanoho zalizobetonu.* Moskva, 1969. 104 p.
7. Maklakova T. H. *Architektura dvadcatyoho stollittja.* Moskva: Vydavnyctvo Asociačii budivel'nych vuziv, 2000. 221 p.
8. Pyranezy Džovanny Battysta. URL: http://architan.ru/stati/znamenitye_arhitektory/piranezi_dzhovanni_battista/.
9. Povsjakdenne žyttja. Urbanizacija. URL: <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/3489>
10. Rejno L. *Traktat pro architekturu*, 1850. (in France)
11. Uylkynson F. *Archytekturna. 50 ydej, o kotorych nužno znat'.* M: Fantom Press, 2014. 208 p.
12. Frempton K. *Sučasna architektura. Krytyčnyj pohljad na istoriju rozvytku.* Moskva: Strojyzdat, 1990. 535 p.
13. Šaravara, O. *Promyslova revoljucija jak čynnyk rozvytku suspil'stva. Aktual'ni problemy filosofii ta sociolohii.* 2018. Vyp. 16, pp. 154-156 <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i.644>

Tiutina L., Davydov A. FACTORS FORMING A PLASTIC LANGUAGE OF MODERN ARCHITECTURE.

Today there is a question of the essentiality of the term "modern architecture". This article is devoted to the study of factors who contributed to the formation of modern architecture. Important signs of changes are phenomena of technological, social, scientific, industrial progress. They influenced the formation of a new architectural thought in the nineteenth and later twentieth century. The main factor in these changes is the formation of independent external buildings of buildings. It is thanks to this in the twentieth century expressing the plastic language will be a huge variety. And in the 21st century, these processes are complicated, based on the new requirements and needs of society. The article conducts generalization of phenomena that took place in the nineteenth century and their influence on the development of architecture of the XX-XXI century. It is important to analyze the changes in the historical, technological, economic and socio-cultural environment and to identify as these changes affected the development of modern architecture. Find out the main factors of their influence on architecture.

Key words: industrial revolution; reinforced concrete; external enclosing structures; urbanization; dreamers architects; modern architecture, plastic language.

doi.org/10.29295/2311-7257-2021-103-1-87-92

УДК 72.01

Федак А. Я.

Національний університет «Львівська політехніка»

(вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна; e-mail: anna.y.fedak@lpnu.ua;

orcid.org/0000-0002-7261-6889)

УТОПІЧНА СКЛАДОВА В СИСТЕМІ ІДЕЙ ТА ПОГЛЯДІВ ШКОЛИ БАУГАУЗ

В роботі узагальнено історію формування вищої школи будівництва і дизайну Баугауз та її філософії, висвітлено значення утопічної складової в системі ідей та поглядів школи. Автором здійснено порівняння способів організації життя та навчання студентів та викладачів у школі Баугауз зі запропонованими філософами-утопістами моделями комун. На прикладі фаланстерів соціаліста-утопіста Ш. Фур'є виявлено утопічні риси в структурі школи та виз їхнє значення на формування єдиного ідейного середовища. Окреслено спільні особливості ідей В. Гропіуса щодо комфортного середовища для створення мистецьких творів та В.Кандинського щодо «Великої утопії».

Ключові слова: утопія, школа Баугауз; комуна; фаланстер; синтез мистецтва; освітній процес.

Вступ. Вища школа будівництва і дизайну Баугауз (нім. Das Staatliche Bauhaus, Hochschule für Bau und Gestaltung) була заснована в 1919 році Вальтером Гропіусом. Баугауз - це інноваційний навчальний заклад, який кардинально змінив розуміння змісту та призначення дизайну і архітектури, образотворчого і прикладного мистецтва. В одній зі своїх публікацій В. Гропіус пише «Школа Баугауз була створена для навчання людей, що володіють художніми здібностями до проектування в області індустрії і ремесла, до скульптури, живопису та архітектури» [1, с.24].

З моменту свого заснування, Баугауз вирізнявся не тільки концепціями, що сформували світосприйняття та філософську модель школи, а й структурою освітнього процесу, яку було обрано. Школа Баугауз посідає одне з основних місць в розвитку архітектури та дизайну ХХ століття. Ідея створення такого типу навчального закладу була масштабною та виходила за межі звичного розуміння поняття закладу освіти. Першочергова модель процесу та особливості школи Баугауз частково перегукуються з певними ідейними засадами утопічних концепцій. На жаль, в зв'язку зі складною політичною ситуацією, розвиток та становлення школи були не однорідними.

Стан дослідження питання. Дана стаття є продовженням роботи автора, в якій частково висвітлено утопічні риси ідей школи Баугауз [2]. Зі свого боку, дослідженню історії формування та аналізу основних ідей школи присвячено значну кількість різноманітних публікацій, зокрема і українських дослідників. До прикладу, вплив провідних течій мистецтва та архітектури ХХ століття на формування школи Баугауз висвітлено у статті А. Кросс [3]; аналіз становлення школи подано в роботах С. Смоленської [4, с.112-116]; О.Чепелик [5]. Вплив ідей школи Баугауз: на формування закладів архітектурної освіти в Європі, США, Японії розкрито в статті В. Тягур [6]; на архітектуру турецького міста-острова Бургас описано в публікації М. Георгієвої [7, с. 8-9]; на художньо-проектну діяльність ХХ – початку ХХІ ст. подано в роботі С. Прищенко [8]. Паралелі між структурою школи Баугауз та утопічними концепціями британського філософа Р. Оуена та французького соціаліста-утопіста Ш. Фур'є проводить теоретик А. Іконніков [9, с.181].

Тематиці 100-річного ювілею школи Баугауз присвячено публікації Ю. Серьогіна та І. Богданова [10, с. 132-139]; всеукраїнську конференцію «100 років сучасності: ідей Баугауз та українського авангарду у сучасному дизайні та дизайн-освіті», а також значну кількість міжнародних конференцій та виставок.

Метою дослідження є визначення утопічної складової в системі ідей та поглядів школи Баугауз.

Завданнями даного дослідження є узагальнений аналіз етапів формування школи та її філософії; порівняння способів організації життя та навчання студентів та викладачів у школі Баугауз зі запропонованими філософами-утопістами моделями суспільного устрою.

Результати дослідження. Етапи формування школи Баугауз. За роки свого існування школа Баугауз змінила три локації та декількох директорів. Німецький історик мистецтва В. Херцогенрат виділяє 5 фаз розвитку школи Баугауз. Дослідник зазначає, що притаманні кожній фазі риси прослідковуються в розроблених у відповідні періоди проєктах архітектури, елементах меблів та творах мистецтва [11].

Перша фаза 1919-1922 рр. характеризується експресивністю та індивідуалізмом, які знайшли своє відображення в усіх проєктах та ідеях. А. Іконніков пов'язує даний етап з поняттям «естетична утопія» [9, с.181]. Прикладом архітектури даного періоду є розроблений арх. В. Гропіусом будинок А. Зоммерфельда (нім. Haus Sommerfeld), 1921 р. Матеріалом для будівлі слугувало дерево, яке було порізане на лісопилці, що належала Зоммерфельду. Архітектуру будівлі формував чотирихилий дах та піднятий центральний вхід, вікна були розроблені відповідно до індивідуального проєкту, а все інтер'єрне наповнення було виготовлене в майстернях Баугауз [12].

Друга фаза 1922-1923 рр. уособлює конструктивістський підхід, якому характерна насамперед орієнтація на форму, а не функцію. Цей етап А.Іконніков вже відносить до технократичної утопії. До прикладу, житловий будинок запроєктований художником Г.Мухе має чітку форму квадрата, в якому розташований ще один квадрат. Заради такої форми, автором були змінені традиційні функціональні зв'язки приміщень [11].

Третя фаза визначається архітектурною течією функціоналізму. Так, з урахуванням внутрішнього наповнення, було запроєктовано будівлю вищої школи дизайну та будівництва Баугауз. Суцільно зашклена стіна одного з фасадів поєднала в собі функціональність та форму – окрім незвичного та привабливого зовнішнього вигляду, вона також забезпечувала приміщення майстерень достатнім освітленням (рис.1). На даному етапі гра з формами в дизайні та архітектурі продовжується, але тепер починає включати в собі певну функцію. Це досить чітко відслідковується в стилістиці гербу школи – типові геометричні фігури формують функціональний і водночас естетичний елемент – стрілку [11].

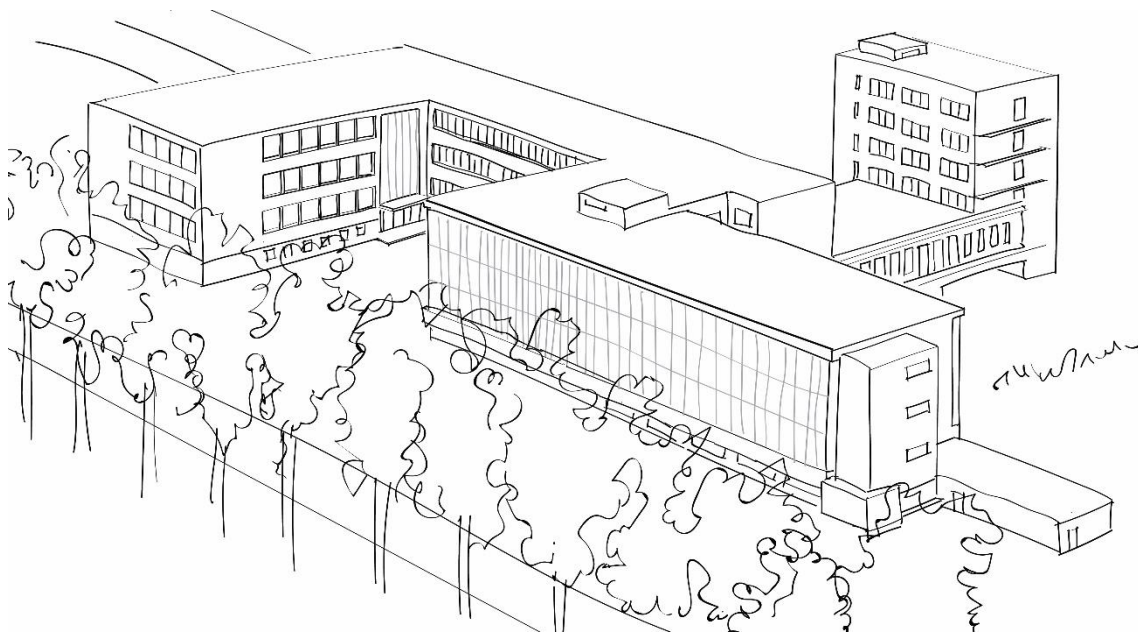

Рис. 1. Будівля вищої школи будівництва і дизайну Баугауз, 1925-1926 рр., арх.. В. Гропіус (ескізне зображення Федак А.)

Четверта фаза характеризується відмовою від емоцій та акцентуванням уваги на соціальному значення архітектури та дизайну, які повинні задовольняти усі можливі потреби суспільства. Активніше розвивається типове виробництво елементів декору та оздоблення.

П'ята фаза означається пріоритетом естетичної складової, при цьому функція стає другорядною. На цьому етапі передбачалось, що форма і архітектура мають бути стабільними – уособлюючи естетику, а функція яку вони місять в собі може змінюватись [11].

В одному зі своїх есе, Гропіус зазначав: «Школа ця усвідомлено зосередила свою увагу в першу чергу на тому, що стало нагальною потребою, - на запобіганні поневолення людини машиною шляхом порятунку масового виробництва і побуту від анархії механізації і повернення їх до глузду, почуття і життя. Це має на увазі створення товарів і споруд, свідомо розроблених для промислового виробництва. Нашим завданням було усунути недоліки техніки, не жертвуючи ні одним з її справжніх переваг» [1]. Масове виробництво, яке відповідало тогочасним умовам, завдяки симбіозу художників та ремісників вдалось досягнути значно цікавіших результатів, аніж до прикладу можна було б досягнути при звичайному уніфікованому виробництві. Продаж виготовлених в майстернях школи елементів декору та меблів, дозволяв школі мати певну економічну незалежність.

Утопічні ідеї та структура школи Баугауз. Поняття «утопія» означає «місце якого немає». «Утопія (...) – модель вигаданого суспільства як втілення суспільного ідеалу, світоглядна форма освоєння майбутнього» [13с. 659]. Класично, утопіями прийнято називати будь-які ідеї та фантазії, які не можливо реалізувати. При цьому, найчастіше утопічні концепції виникають в результаті незадоволення рівнем життя їхнього автора чи авторів. Існує значна кількість підходів до класифікації утопій, залежно від їхнього першочергового призначення та особливостей запропонованої дійсності [14]. Історично, найбільш поширеними є утопії втечі, в яких описані поселення, що мають віддалене розташування від оточуючих держав. До прикладу, острів Утопія Т. Мора, місто Сонця Т. Кампанелли тощо. Мешканці таких утопічних міст-держав хоч і знають про існування інших країн, але найчастіше вважають їхні соціальні і політичні моделі застарілими та неефективними, а отже, намагаються менше контактувати зі зовнішнім світом [15].

Частина утопічних ідей знайшла своє відображення саме в організації життя за типом «комуни». Відповідно до визначення комуна – «це колектив осіб, що об'єдналися для спільного життя на засадах спільності майна та праці» [16, с.254]. Такий тип розселення людей є одним з найбільш поширених, та є досить зрозумілим з точки зору прогнозування та організацій життєвого побуту. Як приклад, можна навести концепцію фаланстера, що була розроблена соціалістом-утопістом Ш. Фур'є. Фаланстер – спеціальний тип будівлі, в межах якої повинні відбуватись усі необхідні для якісного життя людей процеси. Передбачалось, що усі члени такого суспільства будуть жити, працювати, займатись сільським господарством та виробництвом, навчанням тощо у відповідних частинах фаланстеру, що повинно було забезпечити комуни достатнім рівнем життя [17].

Формуючись як комплексне середовище, де митці та ремісники могли працювати разом в умовах рівності та здорової конкуренції, школа стала своєрідною комуною, яка, хоч і була відокремленою від решти країни, все ж зберігала тісний контакт з оточуючим світом. При порівнянні структури школи Баугауз з утопічними комунами, можна виявити низку схожих рис – колективне об'єднання людей, локалізація житлової та виробничої функції в межах території комуни, економічна незалежність, рівність тощо. Прагнення ідеалу, яке є характерною ознакою утопічних ідей [19], знайшло своє відображення в самій структурі освітнього процесу, також в проектах предметного та архітектурного дизайну. Власне, продаж виготовлених елементів декору, дозволив школі отримувати стабільний прибуток та зберігати постійний зв'язок з рештою частиною суспільства, на противагу комунам Фур'є та Оуена [17, с.181].

В одній із своїх статей В. Гропіус писав: «Я зрозумів також, що досягти цього можна, лише залучаючи до справи велике число однодумців і помічників, людей, які стануть діяти не як оркестр, покірний диригентській паличці, але незалежно, хоча і в тісній взаємодії, просуваючи спільну справу. Внаслідок цього, я постарався у своїй роботі зробити акцент на інтеграції і координації, що включає в себе різні підходи, бо відчував, що мистецтво архітектури залежить від скоординованої командної роботи групи активних співробітників, взаємодія яких символізує взаємодію також в тому організмі, що іменується суспільством» [1, с.18-20].

Живописець та теоретик мистецтва В. Кандинський у своїй статті «Про «велику утопію» зазначав, що тільки синтез усіх видів мистецтва між собою дозволить створити саме те середовище, в межах якого можливою стане реалізацію утопічної ідеї [18]. Митець вважав що для досягнення даної концепції необхідно створити своєрідний Конгрес, який з часом зможе подолати перешкоди, та стане основою для рівності усіх мистецьких напрямків між собою[18].

Модель школи Баугауз, відповідно до задуму, що ліг в основу її створення, є уособленням бачення утопії В. Кандинським. Засновник школи В. Гропіус писав: «Те, що

Баугауз стверджував на практиці, - це рівноправність всіх видів творчої діяльності та їх логічна взаємозалежність в сучасному світі» [1, с. 20].

Висновки. Вища школа дизайну та архітектури Баугауз формувалась в період значних політичних змін, виникнення нових ідеологій та поширення індустріалізації виробництва. Вона стала свосереднім прикладом трансформації мистецької та архітектурної освіти, заради досягнення єдиної ідейної моделі. Аналіз структури освітнього процесу та організації життя в школі дозволяє виокремити низку спільних рис з утопічними комунами: колективне об'єднання людей заради вищої цілі; локалізація більшості процесів життєдіяльності в межах незначної території комуни; власне виробництво, яке забезпечує мешканців усім необхідним та дозволяє досягнути економічну незалежність; рівність усіх членів комуни. Усі ці ознаки притаманні проектам філософів-утопістів та знайшли своє відображення в структурі школи Баугауз. Це сприяло створенню середовища в межах якого можлива реалізація ідеї синтезу усіх видів мистецтва. Зі свого боку, об'єднання різних видів мистецтва заради спільного результату, активний обмін ідеями та поглядами, рівність митців між собою – робить Баугауз втіленням ідей В. Кандинського щодо утопічного середовища, або, як він це назвав - «Великої утопії». Також варто відзначити, що дизайнерські та архітектурні проекти, що були розроблені в Баугауз містять риси «технократичних утопії».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гропиус В. *Круг тотальной архитектуры*. М.: Ад Маргинем Пресс, 2017. 208 с.: ил.
2. Федак А. Я. Утопічна складова ідей Баугауз та авангарду. *Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції «100 років сучасності: ідеї Баухауз та українського авангарду у сучасному дизайні та дизайн-освіті»*, Київ: Київський національний університет культури і мистецтв, 2020. с. 37-39.
3. Cross A. The educational background to the Bauhaus. *Design Studies*. 1983. Т. 4(1). pp. 43-52. URL: [https://doi.org/10.1016/0142-694X\(83\)90007-8](https://doi.org/10.1016/0142-694X(83)90007-8)
4. Смоленська С. О. *Архітектура авангардного модернізму в Україні: генеза та спадщина*: дис... доктора архітектури. Харків, 2017. 447 с.
5. Чепелик О. «Ікона модернізму» – 80-та річниця спорудження Баухаузу в Дессау. *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*. Київ: Інст. проблем сучасного мистецтва НАМ України, 2007. Вип.4 с. 371-385.
6. Тягур В. М. Поширення ідей Баухаузу та їх вплив на розвиток світової дизайн-освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. Т. III (35). Issue 71. с. 63- 66
7. Георгієва М. Вплив Баугауза на архітектуру Бургаса. Тези міжнародної конференції «Повертаючи втрачене: дослідження, документування та відновлення пошкоджених і перебудованих пам'яток сучасної архітектури». Харків. 2020. с. 8-9
8. Прищенко С. В. Функціоналізм Баухаузу та його вплив на розвиток дизайну і реклами (до 100-річного ювілею). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 4. С. 54-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2019_4_12.

REFERENCES:

1. Gropius V. *Krug total'noy arkhitektury*. M.: Ad Marginem Press, 2017. 208 s.: il (in Russian)
2. Fedak A. YA. Utopichna skladova idey Bauhauz ta avanhardu. *Zbirnyk materialiv vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «100 rokiv suchasnosti: idey Baukhauz ta ukrayins'koho avanhardu u suchasnomu dyzayni ta dyzayn-osviti»*. K: Kyivs'kyi natsional'nyi universytet kul'tury i mystetstv. 2020. s.37-39 (in Ukrainian)
3. Cross A. The educational background to the Bauhaus. *Design Studies*, 1983. T.4(1) pp. 43-52. URL: [https://doi.org/10.1016/0142-694X\(83\)90007-8](https://doi.org/10.1016/0142-694X(83)90007-8)
4. Smolens'ka S. O. *Arkhitektura avanhardnoho modernizmu v Ukraini: heneza ta spadshchyna: dys... doktora arkhitektury*. Kharkiv, 2017. 447 s. (in Ukrainian)
5. Chepelyk O. «Ikona modernizmu» – 80-ta richnytsya sporudzheniya Baukhauzu v Dessau. *Suchasni problemy doslidzhennya, restavratsiyi ta zberezheniya kul'turnoyi spadshchyny*. Kyiv: Inst. problem suchasnoho mystetstva NAM Ukrainy, 2007. Vyp.4 s.371-385. (in Ukrainian)
6. Tyahur V. M. Poshyrennya idey Baukhauzu ta yikh vplyv na rozvytok svitovoyi dyzayn-osvity. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2015. T. III (35). Issue: 71. s. 63- 66 (in Ukrainian)
7. Neorhiyeva M. *Vplyv Bauhauza na arkhitekturu Burhasa. Tezy mizhnarodnoyi konferentsiyi «Povertayuchy vtrachene: doslidzhennya, dokumentuvannya ta vidnovlennya poshkodzhenykh i perebudovanykh pam'yatok suchasnoyi arkhitektury»*. Kharkiv, 2020. s 8-9.
8. Pryshchenko S. V. *Funktsonalizm Baukhauzu ta yoho vplyv na rozvytok dyzaynu i reklamy (do 100-richnoho yuvileyu)*. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv*. 2019. № 4. s. 54-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2019_4_12 (in Ukrainian)

9. Иконников А. В. *Утопическое мышление и архитектура*. М.: Архитектура-С, 2004. 400 с.
10. Сербогін Ю. І., Богданов І. В. «BAUHAUS 100» або як святкують архітектурний ювілей в Німеччині. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2019. Вип. 20. С. 132-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avk_2019_20_13.
11. Herzogenrath W. *Das Bauhaus gibt es nicht*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=vyRgOmeA6J4&feature=emb_logo
12. *Bauhaus Kooperation*. URL: <https://www.bauhaus-kooperation.com/knowledge/the-bauhaus/works/architecture/sommerfeld-house-berlin/>.
13. *Філософський енциклопедичний словник* / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
14. Федак А. Я. Архітектурні утопії ХХ століття: особливості визначення та класифікації. *Науковий вісник будівництва*. 2019. Т. 96. № 2 (1). С. 149-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvb_2019_1_2_27
15. Мор Т., Кампанелла Т. *Утопія. Місто Сонця* / перекл. з лат. Й. Кобова та Ю. Цимбалюка. К.: Дніпро, 1988. 207 с.
16. *Словник української мови*: [в 11 т.]. Т. 4: І-М / ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко. Київ: Наук. Думка, 1973. 840 с.
17. Coleman N. *Utopias and Architecture*. London: Routledge, 2005. 334 p.
18. Кандинский В.В. *Избранные труды по теории искусства*. В 2-х т. Том 2. 1918-1938 гг. М.: Гилея, 2008. 448 с.
19. Гелла Е.И., Качемцева Л.В. Влияние утопических идей на градостроительную практику в Харькове в 1920-30-х гг. *Науковий вісник будівництва*. 2018. Т.93. №3. с.41-49. URL: https://vestnik-construction.com.ua/images/pdf/3_93_2018/8.pdf.
9. Ikonnikov A. V. *Utopicheskoye myshleniye i arkhitektura*. M.: Arkhitektura-S, 2004. 400 s. (in Russian)
10. Ser'ohin Yu. I. "BAUHAUS 100" abo yak svyatkuyut' arkhitekturnyy yuveyly v Nimechchyni. *Arkhitekturnyy visnyk KNUBA*, 2019. Vyp. 20. s. 132-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avk_2019_20_13 (in Ukrainian)
11. Herzogenrath W. *Das Bauhaus gibt es nicht*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=vyR-gOmeA6J4&feature=emb_logo
12. *Bauhaus Kooperation*. URL: <https://www.bauhaus-kooperation.com/knowledge/the-bauhaus/works/architecture/sommerfeld-house-berlin/>
13. *Filosofskyy entsyklopedychnyy slovnyk*. Kyiv: Abrys, 2002. 742 s. (in Ukrainian)
14. Fedak A. Ya. *Arkhitekturni utopiyyi KHKH stolit'tya: osoblyvosti vyznachennya ta klasyfikatsiyi*. *Naukovyy visnyk budivnytstva*, 2019. T. 96, № 2 (1). S. 149-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvb_2019_1_2_27 (in Ukrainian)
15. Mor T., Kampanella T. *Utopiya. Misto Sontsya*. K.: Dnipro, 1988. 207 s. (in Ukrainian)
16. *Slovyk ukrayins'koyi movy*: [v 11 t.]. T. 4: I-M. Kyiv: Nauk. Dumka, 1973. 840 s. (in Ukrainian)
17. Coleman N. *Utopias and Architecture*. London: Routledge, 2005. 334 p.
18. Kandinskiy V.V. *Izbrannyye trudy po teorii iskusstva*. V 2-kh t. Tom 2. 1918-1938 rr.. M.: Gileya, 2008. 448 s. (in Russian)
19. Gella Ye.I., Kachemtseva L.V. *Vliyaniye utopicheskikh idey na gradostroitel'nuyu praktiku v Khar'kove v 1920-30-kh gg*. *Naukoviy visnyk budivnytstva*. 2018. T.93, №3. s. 41-49. URL: https://vestnik-construction.com.ua/images/pdf/3_93_2018/8.pdf (in Russian)

Fedak A. Y. UTOPIC COMPONENT IN THE SYSTEM OF IDEAS AND VIEWS OF THE BAUHAUS. Bauhaus, school of design, architecture, and applied arts, occupies one of the main places in the development of architecture and design of the twentieth century. The idea of creating new type of educational institution was large-scale and went beyond the usual understanding of the concept of the typical educational institution. It became a kind of example of the transformation of art and architectural education, in order to achieve a single ideological model. This article is a continuation of the author's work, which partially highlights the utopian features of Bauhaus ideas. This paper highlights the importance of the utopian component in the system of ideas and views of the school, summarizes the history of Bauhaus formation and its philosophy - generalized five stages of school formation, which were proposed by German art historian W. Herzogenrath. The Bauhaus was created as a common space where artists and artisans could work together in conditions of equality and healthy competition. This contributed to the fact that the school became a kind of commune, which, although it was separated from the rest of the country, still maintained close contact with the outside world. At the same time, some of the utopian ideas described by utopian philosophers were reflected in the organization of life in the type of "commune". Accordingly, the author compares the ways of organizing the life and learning of students and teachers at the Bauhaus with the models of communes proposed by philosophers. On the example of C. Fourier's phalanstères, utopian features in the structure of the school were identified and their significance for the formation of a single ideological environment was revealed. The common features of W. Gropius' ideas about a comfortable environment for the creation of architecture of art and W. Kandinsky about the "Great Utopia" are outlined. In turn, the design and architectural projects developed at the Bauhaus contain features of "technocratic utopias."

Key words: utopia, Bauhaus; commune; phalanstery; synthesis of art; learning process.

doi.org/10.29295/2311-7257-2021-103-1-93-98

УДК 72.01+728

Чабанюк О.Я.¹, Швець І.А.², Абрамюк І.Г.³

¹Харківський національний університет будівництва та архітектури
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: oxichabanyuk@gmail.com; orcid.org/0000-0002-1724-7275)

²Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
(вул. Чернишевського, 24а, Дніпро, 49600, Україна; e-mail: irynashvets19@gmail.com;
orcid.org/0000-0001-6988-3540);

³Луцький національний технічний університет
(вул. Львівська, 75, Луцьк, 43018, Україна; e-mail: inna.abramyuk@gmail.com;
orcid.org/0000-0001-6802-0284)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОСТ-СОЦІАЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ ТА СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Мета статті – розглянути методологічні проблеми пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища в Україні та східно-європейських країнах з огляду на сповільнене формування архітектурно-містобудівних стратегій перетворень житлового середовища з 1991 р.; висвітлити виклики пост-соціалістичного перетворення житлового середовища в Україні та приклади у східно-європейських країнах. Методика проведення дослідження: метод аналізу літературних джерел для вивчення сучасного стану проблеми пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища; міждисциплінарний підхід для системного порівняння механізмів пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища. Результати статті – сформульовано методологічні проблеми пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища в Україні: недостатньо термінології для побудови стратегій пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища; відсутність системного критерію (житлового стандарту) для формування архітектурно-містобудівних стратегій пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища.

Ключові слова: житлова політика, пост-соціалістична житлова забудова, стратегії пост-соціалістичних трансформацій.

Вступ. Три декади пост-соціалістичного переходу, протягом 1991-2021 років незалежності України та 1989-2021 років демократичного напрямку східно-європейських країн, не завершили пост-соціалістичні трансформації житлового середовища міст. Рухаючись з різною динамікою в Україні та у східно-європейських країнах, механізми пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища показали нерівномірні зміни, різні результати зокрема. Етап у 30 років є достатньо значним, щоб ставити стратегічні задачі глибокого та міждисциплінарного аналізу проблеми пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища в Україні з огляду на сповільнене формування архітектурно-містобудівних концепцій перетворень житлового середовища та звертатись і розглядати досвід східно-європейських країн.

Проведені попередні дослідження про актуальні теоретичні поняття щодо житлового середовища у зарубіжній архітектурній науці [1], дозволяють стверджувати, що у «вітчизняна теорія архітектури потребує впровадження теоретичних понять, що застосовуються міжнародним науковим товариством у галузі архітектури та містобудування, житлової сфери зокрема, з метою ефективного розв'язання проблем формування житлової політики України» [1, с.56]. А саме, недостатньо термінології для побудови механізмів пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища, фактично відбувається «монолог пост-соціалістичних перетворень житлового середовища» та відсутність архітектурно-містобудівних стратегій.

Актуальним є звернути увагу на глибинні причини проблем пост-соціалістичних трансформацій. Зв'язок із науковими і практичними завданнями полягає у аналізі міждисциплінарної бази джерел у вітчизняному та міжнародному зрізі.

Аналіз досліджень розділяємо на такі, що висвітлюють вивчення сучасного стану проблеми пост-соціалістичних трансформацій житлового середовища в Україні та дослідження східно-європейських країн. Межі аналізу вітчизняних джерел: публікації та